

РЕЦЕНЗИЯ

от **проф. д-р Даниела Тотева Стойчева**, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (пенсионер), област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език), върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език), обявен в ДВ, бр. 21 от 18.03.2016 г. в Департамент „Романистика и Германистика“ на Нов български университет с кандидат **гл. асистент д-р Елена Славчева Славова**

Данни за кандидата

Д-р Елена Савова завършва специалност „немска филология“ през 1990 г. в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ с квалификация „Специалист по немска филология и учител по немски език и литература“. От 1991 г. е хоноруван преподавател, а от 1993 г. е асистент по немски език в Института за чуждестранни студенти в София, от 1997 г. е старши асистент. От 1999 г. е ст. асистент в Нов български университет и от 2004 г. до сега е гл. асистент. Елена Савова притежава образователна и научна степен „доктор“, придобита след завършване на свободна докторантура в Департамент „Чужди езици и литератури“ при Нов български университет. Темата на дисертацията е „Стратегии при четене на литературни текстове на чужд език и от чужда култура“. През 2006 г. тя придобива образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност 05.07.03. Методика на обучението по чужд език след защита на дисертация на тема „Стратегии за четене на немскоезичен художествен текст (върху материали от кратка проза)“. Като преподавател Елена Савова е била на няколко специализации и е участвала в редица семинари в Германия и Австрия.

I. Изследователска дейност и резултати

Д-р Елена Савова участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ с една монография, 15 статии и 8 учебници, учебни пособия и методически ръководства, публикувани след защита на докторската дисертация.

1. Оценка на монографичния труд

Монографичният труд „Художествените текстове в обучението по немски език като чужд“ в обем 395 стр., издаден от Издателство Фараго през 2015 г. и рецензиран от проф. д-р Павлина Стефанова, е посветен на актуална и значима тема в областта на обучението по съвременни езици, тъй като присъствието на художествената литература

в обучението по чужд език въпреки противоречивата му история е неоспоримо. Дългогодишната история на използването на художествени текстове в обучението по немски език като чужд довежда до осъществяване на редица научни изследвания на тази проблематика и практическо приложение на предлаганите модели и идеи в учебници и учебни материали.

Представеният монографичен труд представлява задълбочено и многостранно изследване на съществуващите методически концепции за използване на художествени текстове в обучението по немски език, анализирани в диахронен и синхронен план по отношение на теоретичните и методическите им основи и тяхното приложение в условията на контекста, за който са създадени, и в българския образователен контекст. Прави впечатление отличната информираност и компетентност на д-р Савова в сферата на разработваната проблематика, което проличава и от впечатляващия брой на прегледаните теоретични източници на български, немски и английски език (280, в това число не влизат учебните комплекси и учебните пособия).

Монографията е структурирана в шест глави, всяка от които разглежда значим аспект на общата тема, като изследователското търсене на авторката е насочено към методическите и дидактическите концепции за използването на художествени текстове за целите на непрофилираното и нефилологическото обучение по немски език за ученици в гимназиалната степен на средното общообразователно училище и за възрастни.

Обектът, предметът и целта на изследването са формулирани много прецизно в увода. Следвайки формулираната цел на монографичния труд „многостранното и систематично представяне на съществуващите до момента методически концепции за работа с художествени текстове в обучението по немски език като чужд“ и произлизащите от целта задачи (стр. 13 - 14) д-р Савова подлага на теоретичен анализ методическите схващания, създадени в немскоезичното пространство и в България, по отношение на теоретичните им основи, дидактическите предимства и недостатъци, приложимостта на немскоезичните концепции в българската образователна среда. В изложението ясно проличава безспорната компетентност на Елена Савова като учен и изследовател, умението ѝ да прави обосновани и при необходимост критични коментари, да изразява и аргументира собственото си становище и да извлича значими изводи. Подкрепеното с многобройни примери изложение безспорно допринася за по-доброто и критично осмисляне на представяните концепции с оглед на приложимостта

им в българските условия, но също така предоставя и идеи за изготвяне на учебни материали и провеждане на учебни занятия с използване на художествени текстове.

Особено ценни са изводите от цялото изследване и препоръките в шеста глава (стр. 339 - 350) относно внедряването на художествени текстове в обучението по немски език като чужд и развиване на методическа и дидактическа компетентност за работа с художествени текстове в подготовката на преподаватели по немски език, което според моето мнение изисква преосмисляне на бакалавърските и магистърските програми за обучение на преподаватели по немски език в българските университети.

Разбира се трябва да се отбележи и ясният и точен стил на д-р Савова, прецизността в структурирането на съдържанието на отделните глави и в цитирането на теоретичните източници, онагледяването на изложението с таблици и схеми, което безспорно допринася за четивността и възприемането на текста.

Теоретичните и практическите приноси на монографията „Художествените текстове в обучението по немски език като чужд“ за непрофилираното обучение в средните общообразователни училища и в образователни институции за възрастни се състоят в следното:

- Направено е задълбочено и многостранно обобщение и систематизиране на съществуващите до момента научни познания и методически концепции за работа с художествени текстове в обучението по немски език като чужд, първо по рода си в България. В този смисъл изследването е иновативно и навременно предвид посочените в монографията проблемни области.
- Изследването предоставя богати възможности за опознаване и осмисляне на разработените в немскоезичното пространство и в България значими методически и дидактически схващания, модели и идеи за работа с художествени текстове и в този смисъл представлява основа за вземане на обосновани и компетентни решения относно тяхното приложение с оглед на конкретните условия на обучението по немски език в България.
- Направени са препоръки за разработване на научна и приложна поддисциплина като дял от методиката на обучението по чужд език, разработваща цели и задачи, свързани с приложението на художествени текстове в обучението.

- Направени са препоръки за целенасочено изграждане на методическа компетентност за използване на художествени текстове като част от общата дидактико-методическа компетентност на преподаватели по немски език, осъществявана в рамките на университетското образование.
- Въз основа на проведеното изследване са посочени теми за бъдещи теоретични и емпирични изследвания в областта на работата с художествени текстове в обучението по немски език като чужд.

Резултатите от проведеното научно изследване безспорно обогатяват теорията и практиката на обучението по немски език и представляват интерес за методици, преподаватели по чужд език, автори на учебни комплекси.

2. Оценка на приносите в представените публикации

За участие в конкурса д-р Елена Савова представя 15 статии (№ 8 и 9 са една статия, публикувана в Годишника на Департамент „Чужди езици и литератури“ и в сп. „Чуждоезиково обучение“), написани на български и немски език и публикувани в специализирани списания и сборници, като 11 от тях са в рецензирани научни списания.

Както е посочено в документа „Резюмета на научните публикации“, изготвен от д-р Елена Савова, публикациите обхващат три изследователски области:

- А. Методически и дидактически аспекти на обучението по чужд език*
- Б. Превод на специализирана терминология и културни реалии*
- В. Немскоезична и българска литература в съпоставителен план*

А. Методически и дидактически аспекти на обучението по чужд език

На работата с художествени текстове в обучението по немски език като чужд в теоретичен и практически план са посветени статии № 10, 13, 14 и 16. Съдържанието на статии № 10, 14 и 16 (и отчасти на статия № 13) е включено в монографичния труд, който е коментиран в т. I.1. на настоящата рецензия, поради това няма да се спирам отделно на тези публикации.

Публикация № 13 „Преживяна работа с текст – пример с откъс от романа „Берлин Александърплац“ от Алфред Дьоблин“ представя проект за работа с текст със студенти от специалността „Германистика“, в който са съчетани различни подходи за работа с художествени текстове, като дейностно и продуктно ориентирано обучение, херменевтичен модел, творческо писане. Приносът на тази публикация се състои в доказването на дидактическата полза от комбинацията на творчески и аналитични дейности в обучението чрез литературни текстове.

Друг методически аспект на обучението по чужд език, който е обект на изследване, е умението за четене (статии № 1, 4 и 15), свързано с обучението по чужд език чрез работа с художествени текстове, като това умение се разглежда като обект на развиване и оценяване и като обект на експериментално изследване. Всяка от посочените публикации дава принос за изясняване на конструктите „четене“ и „умение за четене“. Подробното анализиране на тестови задачи за проверка на умението за четене (статия № 4) с техните възможности и ограничения безспорно представлява интерес за автори на тестове и преподаватели. Изследването на стратегиите за четене на немски език като чужд с фокус върху четенето на художествени текстове (статия № 15) разкрива недостъпни за пряко наблюдение аспекти от стратегическото поведение на учещите чрез вербализиране на тези аспекти посредством мислене на глас. Резултатите от изследването водят до обосновани изводи, значими за по-ефективното развиване на уменията за четене на немски език.

Две от публикациите (№ 6 и 7) са посветени на межкултурното общуване и многоезичието в чуждоезиковото обучение, проблеми особено актуални в условията на глобализация, повишена мобилност и използване на нови технологии. Разглеждат се научни дисциплини и поддисциплини, които оказват пряко влияние върху межкултурната ориентация на чуждоезиковото обучение и се посочват способности и задачи за развиване на межкултурната компетентност на учещите, в което се състои и основният принос на публикациите.

Публикация № 11 „Анкетно проучване в Нов български университет на тема „Моята любима езикова задача“ представя педагогическо изследване с фокус върху перспективата на учещите, като събраните данни се подлагат на качествен съдържателен анализ. Изводите и обобщенията имат определено приносен характер, тъй като се отнасят за един от най-съществените компоненти на учебния процес и представят процесите на учене от гледна точка на самите учещи.

Използването на съвременни медии в обучението по чужд език е застъпено в публикации № 3 „Подкаст в обучението – опитахте ли вече?“ и № 8 „Задачи за работа по темата „Немско кино“ в обучението по немски език, които имат научно-приложен характер. В тях се предлага дидактизиран материал с използване на подкаст и дидактизирани видео материали, чрез които учещите развиват комуникативните умения на немски език.

Б. Превод на специализирана терминология и културни реалии

В тази проблематика се вписва публикация № 5 „Проблеми при трансфера на културни реалии в тематичната област „туризъм“, в която се представят проблеми при трансфера на културноспецифични реалии и термини, илюстрирани с примери от собствени проучвания и при работата на студенти по съставянето на терминологична банка в областта на туризма.

В. Немскоезична и българска литература в съпоставителен план

На тази изследователска област е посветена публикация № 2 „Ата Трол“ на Хайнрих Хайне и „Манго и мечката“ на Пенчо Славейков – опит за сравнение“, в която се изследват в съпоставителен план произведения от посочените автори, като се изтъкват сходствата и различията в двете творби.

Както в монографичния труд, така и в представените научни статии проличава задълбоченият и добросъвестен изследователски подход на д-р Елена Савова, стремежът ѝ към научна обосновка на разглежданите теми и извеждането на съществени за теорията и практиката на обучението по чужд език резултати.

Смятам, че съществена част от научно-изследователската дейност на д-р Савова с приложен характер представляват учебниците, учебните пособия и методическите ръководства по немски език за средното общообразователно училище в България, общо 8, разработени в съавторство и одобрени от МОН за 6, 7 и 8 клас на СОУ.

Бих искала да обърна внимание и на участието на д-р Савова с доклади и ръководство на работни групи в многобройни национални и международни форуми на преподаватели по немски език и германисти.

3. Цитиране от други автори

Очевидно е, че изследователската дейност на Елена Савова е известна в научните среди, за което свидетелства значителният брой цитирания, според „Анализ на цитиране“, изготвен от библиотеката на Нов български университет, общо 19, от които 6 самоцитирания.

4. Участие в изследователски проекти

Д-р Савова е участвала в 2 проекта:

- Разработване на система за оценка на качеството на средното образование, Дейност 1 „Разработване на стандарти за вътрешно оценяване по учебни предмети и по етапи“ съгласно Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ към МОН

- Преподавателска мобилност в Университета „Св. св. Кирил и Методий“, Скопие, Македония, където са проведени лекции и уъркшопове със студенти от специалност „Германистика“.

II. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ"

Гл. ас. д-р Елена Савова е преподавател с богат дългогодишен опит, който води началото си от 1991 г. и продължава до сегашния момент. Тя води следните курсове в бакалавърската програма „Германистика“: Практически немски език, Разработване и оценяване на учебни материали, Увод в методиката на чуждоезиковото обучение, Превод на научно-популярен текст, История на немскоезичната литература и значителен брой извън-аудиторни курсове.

В магистърската програма „Лингводидактика“ участва с курсовете: Методика на обучението по чужд език за възрастни, Тенденции в обучението по чуждоезична литература, Стратегии на преподаване и учене в чуждоезиковото обучение на възрастни и др.

В преобладаващата си част курсовете кореспондират пряко с тематичните области, в които най-вече д-р Савова осъществява изследователската си работа.

Всички курсове, както и аудиторната и извън-аудиторната заетост на д-р Савова са описани много подробно в приложената „Самооценка“. В някои от курсовете са участвали студенти по програма „Еразъм“ и по други международни проекти.

В електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ" Елена Савова е публикувала учебни материали, създадени в помощ на общо 20 курса, водени самостоятелно или в екип с друг преподавател. Според Стандарта за електронно обучение на НБУ са разработени 3 курса.

2. Оценки от анкетите на студентите

Оценката от анкетното проучване на студентското мнение за удовлетвореност от курс и преподавател е отличен 4.80, което недвусмислено говори за качествата на д-р Савова като преподавател.

III. Административна и обществена дейност.

Д-р Елена Савова участва редовно и активно в Съветите на Департамента „Чужди езици и литератури“ и Департамент „Романистика и германистика“. В продължение на две години изпълнява длъжността „Директор на програма

„Германистика“ в Департамент „Чужди езици и литератури“ и един семестър длъжността „Програмен директор“ в Департамент „Романистика и германистика“.

Член е Дружеството на преподавателите по немски език в България, на Съюза на германистите в България и на Литературното сдружение „Гьоте в България“.

IV. Лични впечатления от кандидата

Познавам Елена Савова още като студентка в специалност „Немска филология“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. След дипломирането ѝ сме се срещали на редица конференции и семинари, така че имах възможност да проследя професионалното ѝ израстване. С изследователската ѝ дейност се запознах по-обстойно като рецензент на дисертацията ѝ и бях впечатлена от изключителната задълбоченост и добросъвестност при разработването на дисертационния труд. Тези впечатления се потвърждават и от последвалите научни трудове на Елена Савова, в които ясно проличава израстването ѝ като учен-изследовател. През 2010 г. участвахме заедно в проекта за разработване на Стандарти за вътрешно оценяване по чужд език. Въз основа на личните и професионалните ми контакти с Елена Савова мога убедено да твърдя, че тя се отличава с изключителна отговорност в работата си, професионална компетентност и коректност във взаимоотношенията с колегите и студентите.

V. Мнения и препоръки

След обстойното запознаване с представените за участие в конкурса за академичната длъжност „доцент“ научни трудове смятам, че гл. ас. Д-р Елена Савова е представила научна продукция със съществени научни и научно-приложни приноси в областта на обучението по чужд (немски) език.

Бих искала да обърна внимание и на изключително амбициозната изследователска програма на д-р Елена Савова за следващите 5 години, която е съсредоточена в областите: методика на обучението по чужд език, методика на литературното образование (на роден и на чужд език), психолингвистика и съпоставително езикознание.

Гл. ас. д-р Елена Савова е доказан учен-изследовател и квалифициран преподавател с богат преподавателски опит. Кандидатурата ѝ е много убедителна и напълно отговаря на условията за заемане на академичната длъжност „доцент“, посочени в Закона за развитие на академичния състав в Република България и в Наредбата за развитие на академичния състав на НБУ.

Заклучение

Представените документи и научни трудове ми дават основание за положителна оценка на академичната дейност на гл. ас. д-р Елена Славчева Савова. С пълна убеденост препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да ѝ присъдят академичната длъжност “доцент” по област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език) и да я допуснат до избор от Академичния съвет на Нов български университет.

29.07.2016 г.

Подпис:

проф. д-р Даниела Стойчева